

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

VÄLIRAPORTTI

8–12 /2022

EKOTEKOJA

ympäristön ja ilmaston parantamiseksi - kohti
hiilineutraalia Pohjois-Savo Mansikan alueella

Jaana Oikarinen

Sisällysluettelo

1. Toteuttajan nimi.....	2
2. Hankkeen nimi ja hanketunnus	2
3. Yhteenveto hankkeesta	2
4. Raportti	3
4.1 Hankkeen tavoitteet	3
4.1.2 Ylemmän tason tavoitteet, joiden osa hanke on	3
4.1.3 Hankkeen tavoitteet	3
4.2 Toteutus.....	3
4.2.1 Toimenpiteet	3
4.2.2 Aikataulu.....	8
4.2.3 Resurssit	8
4.2.4 Toteutuksen organisaatio	8
4.2.5 Kustannukset ja rahoitus.....	9
4.2.6 Raportointi ja seuranta	9
4.2.7. Toteutusoletukset ja riskit	9
4.3 Yhteistyökumppanit.....	9
4.4 Tuotokset ja vaikutukset	10
5. Esitykset jatkotoimenpiteiksi	10
6. Allekirjoittajat ja päiväys	10

1. Toteuttajan nimi

Kehittämisyhdistys Mansikka ry

2. Hankkeen nimi ja hanketunnus

EKOTEKOja ympäristön ja ilmaston parantamiseksi – Kohti hiilineutraalia Pohjois-Savoa Mansikan alueella

Hankenumero: 155 570

3. Yhteenveto hankkeesta

Joulukuussa 2019 Euroopan komissio esitteli Euroopan vihreän kehityksen ohjelman, jonka tavoitteena on tehdä Euroopasta maailman ensimmäinen ilmastoneutraali maanosa vuoteen 2050 mennessä. Tavoitteeseen on tarkoitus päästä EU:n ilmastolain avulla, jonka myötä ilmastoneutraaliudesta vuoteen 2050 mennessä tulee sitovaa EU-lainsäädäntöä.

Ilmastotiekartan päätavoitteena on, että Pohjois-Savo on hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Kasvihuonekaasupäästöjä tulee vähentää vähintään 80 % vuoteen 2007 verrattuna ja loput päästöt sitoa tai kompensoida kestävästi. Toimenpiteet on jaoteltu painopisteisiin kuudelle sektorille:

- Maa- ja metsätalous,
- Liikenne ja logistiikka,
- Energia- ja vesihuolto,
- Teollisuus,
- Ruoka, kuluttaminen ja jätehuolto sekä
- Aluesuunnittelu, rakentaminen ja asuminen.

Pohjois-Savon kuntien päästöt ja hiilitaseet -selvitys (2020) osoittaa, että osa Mansikka ry:n alueen kunnista on jo hiilinegatiivisia, joskin alue ei ole profiloitunut ilmastoviisaana alueena. Eniten alueella kasvihuonekaasupäästöjä syntyy liikenteestä, jopa noin puolet. Sen jälkeen eniten päästöjä aiheuttavat lämmön ja sähkön kulutus.

Pohjois-Savon kylät ry on toteuttanut kylille tarvekartoituksen vuonna 2020. Kartoituksessa nousi esille kehitettävänä teemoina mm. kylätalojen toiminnan kehittäminen ja talouden kohentaminen sekä ympäristön ja kierrätyksen kehittäminen.

EKOTEKOja hankkeessa halutaan tukea kiinteistöjen omistajia energijärjestelmien muutostöissä energiatehokkaampiin ja ilmastoystävällisiin ratkaisuihin, jakamalla tietoa ja tarjoamalla puolueetonta asiantuntijuutta. Hankkeen aikana tuodaan esiin myös arjen ilmastoviisaita tekoja sekä resurssiviisautta. Hankkeen toimet tähtäävät hiilineutraalius tavoitteen toteutumiseen niin Euroopan, kansallisen ja paikallisen tavoitteiden mukaisesti.

4. Raportti

4.1 Hankkeen tavoitteet

4.1.2 Ylemmän tason tavoitteet, joiden osa hanke on

EU:n nykyisen ilmastopoliitiikan tavoitteena on vähentää päästöjä vähintään 40 prosenttia vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää toimenpiteitä kaikilta toimijoilta ja toimijatasoilta, valtiolta, kunnilta, yrityksiltä ja asukkailta. Ilmasto- ja ympäristövaikutusten merkitys tulee korostumaan kaikessa toiminnassa.

Hanke mukailee vahvasti, vuonna 2021 valmistuneen Pohjois-Savon ilmasto-ohjelman, ilmastotiekartan painopisteitä: ”Vahva ilmastokulttuuri”, ”Kiertotaloudella kilpailukykyä ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä” sekä ”Puhdasta energiaa reilusti”.

4.1.3 Hankkeen tavoitteet

- Vähennetään alueen ilmastopäästöjä lisäämällä uusiutuvan energian ratkaisujen käyttöönottoa
- Kasvatetaan alueen energiaomavaraisuutta
- Toteutetaan puolueetonta neuvontaa uusiutuvan energian suunnittelusta ja käyttöönotosta
- Edistetään ilmasto- ja huomioivien elintapojen lisäämistä, energiaratkaisuja ja lähiruokamalleja
- Levitetään hyviä käytänteitä ja valintoja toimijoiden ryhmissä sekä asukkaille, maaseudun menestystekijät esiin
- Lisätään maaseudun elinvoimaisuutta, vetovoimaisuutta ja pitovoimaa viestimällä alueen hiilitaseesta sekä ilmastotoimenpiteistä

4.2 Toteutus

4.2.1 Toimenpiteet

Hankkeen toimenpiteet jakautuvat kolmeen eri teemaan: hajautetun energiantuotannon edistäminen, arjen kestävyysratkaisumallien kehittäminen ja pilotointi, tiedottaminen sekä viestintä ilmastoviisaista teoista.

Vuoden 2022 toisen puolivuotiskauden aikana hankkeessa on toteutettu seuraavat toimenpiteet:

Energianeuvonta

Vuoden 2022 aikana energiakriisi on tuonut kuluttajille haasteeksi rajusti kohonneet energian hinnat. Valtakunnallisesti energian riittävyys huolestuttaa myös käynnistyvän lämmityskauden myötä. Niinpä hankkeessakin keskityttiin loppukesän ja syksyn aikana energiatehokkuus- sekä energiansäästö teemoihin.

Hankealueella järjestettiin kolme **Pop Up neuvontapistettä** (Varkaus 31.8., Tervo 6.9., Suonenjoki 14.9.) yhteistyössä alueellisen energianeuvojan kanssa. Pop Up neuvontapisteen olivat auki klo 12–

17 päivän aikana ja kuntalaisilla oli mahdollista saada kasvokkain neuvontaa kodin energia-asioihin. Pisteillä kävi yhteensä noin 20 henkeä. Tervon pisteellä lisäksi kunnan ympäristötarkastaja sekä paikallislehden toimittaja tekemässä jutun lehteen. Myös Varkauden pisteellä Varkauden lehden toimittaja haastattelemassa.

Havaintokortit energiankulutuksesta

Energianeuvonta Pop Up piste Tervon Kammarilla

Energianeuvonta Pop Up piste Varkauden Olohuoneella, oik. energianeuvoja Mari Turunen

Lisäksi hanke oli mukana energiatehokkuus ja -säästö teemalla Rautalammin Pestuumarkkinoilla 10.9. (kuva kannessa). Markkinapäivän aikana juteltiin noin 50 henkilön kanssa energia-asioista ja jaettiin tietoa energiatehokkuudesta.

Energia-aiheiset kyläillat

Kyläiltoja järjestettiin Suonenjoella sekä Vesannolla. Suonenjoen tilaisuus yhteistyössä Suonenjoen seudun Omakotiyhdistyksen kanssa Lintharjun liikuntakeskuksella. Paikalla oli 15 henkeä. Vesannolla ilta toteutettiin kunnan kanssa ja paikalla oli 15 henkeä.

Suonenjoen tilaisuudessa energianeuvoja kertoi energiansäästöstä ja kotitalouksille saatavilla olevista tuista. Lisäksi paikallinen yrittäjä oli kertomassa ilmalämpöpumpuista. Vesannolla energianeuvojan osuuden lisäksi energia-asiantuntija Sami Seuna Ekokumppanit Oy:ltä kertoi pientalojen uusiutuvista energiamuodoista. Asiantuntijoiden osuudet ovat katsottavissa Highway Savon Youtube kanavalla: <https://www.youtube.com/watch?v=xOAAiWfWR5s&t=162s>

Energiailta Suonenjoella

Energiailta Vesannolla

Selvitys Kangaslammin energiaomavaraisuudesta pelto- ja metsäbiomassojen osalta

Savonia Ammattikorkeakoulun energiatekniikan opiskelijat Mika Leppänen ja Niina Eskelinen toteuttivat opinnäytetyönään selvityksen Kangaslammin energiaomavaraisuudesta pelto- ja metsäbiomassoihin liittyen. Opinnäytetyön tulokset tukevat hankkeen tavoitetta lisätä tietoa Mansikan alueen energiaomavaraisuudesta.

Valmis opinnäytetyö julkaistu Theseus -palvelussa:

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/782752/Eskelinen_Leppanen.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Kestävän kehityksen viikko

Hankkeen toimesta Kestävän kehityksen viikko lanseerattiin ensi kertaa Pohjois-Savon alueella. Pohjois-Savon kylät ry:n Kylien yhteiset tilat -hankkeen kanssa laadittiin kestävän kehityksen edistämiseen tähtäviä vinkkejä kyläyhdistyksille.

Vinkit esillä hankkeen sivuilla: <https://mansikkary.fi/lue-hankkeista/ekotekoja-kohti-hiilineutraalia-pohjois-savoa-mansikan-alueella/kestavaa-kehitysta-kylayhteisolle/>

Energiansäästö

Energiansäästö tuli erittäin ajankohtaiseksi talven ja lämmityskauden lähestyessä.

Energiansäästöviikolla 10.-16.10.2022:

- jaettiin Motivan energiansäästöön ja -tehokkuuteen liittyvää materiaalia ([linkki materiaaleihin](#)) hankealueen kuuden koulun (Konnuslahden koulu, Kangaslammin koulu, Iisveden koulu, Suonenjoen yhtenäiskoulu, Vesannon yhtenäiskoulu, Waltterin koulu) yhteensä 78 oppilaalle ja heidän opettajilleen.
- Kyläyhteisöille poimittiin vinkit energiansäästöön yhteistyössä Pohjois-Savon kylät ry:n Kylien yhteiset tilat-hankkeen kanssa

Energiansäästövinkit kyläyhteisöille

Energiansäästövinkit kyläyhteisöille esimerkki

- 10.10.2022 Valtakunnallinen energiansäästökampanja "Astetta alemmas" kutsui organisaatioita mukaan ja Mansikka ry liitettiin kumppaniksi:
<https://www.astettaalemmas.fi/energiateot>

Energiaköyhyys

Maailmassa meneillään oleva energiakriisi aiheuttaa kotitalouksille, kunnille sekä yrityksille haasteita nousevien energian kustannusten takia. Energiaköyhyys uhkaa yhä useampia suomalaisia, etenkin maaseudulla.

Hanke toteutti Pohjois-Savon ELY keskuksen Hiilineutraali Pohjois-Savo-hankkeen kanssa paneelikeskustelun energiaköyhyydestä ja sen vaikutuksesta ihmisiin ja ympäristöön Varkaudessa sekä live striiminä 23.11.2022.

Tilaisuudessa puheenvuorot pitivät Mari Martiskainen Sussexin yliopistosta ja Johanna Kirkinen Energiavirastosta. Paneelikeskusteluun osallistuivat Leppävirran kunnanvaltuuston puheenjohtaja Anne Aholainen, Savonia-amk:n energiatekniikan tutkimus- ja kehityspäällikkö Jarno Ruusunen, Savon Voiman liiketoimintajohtaja Juha Räsänen sekä Wartalo Kodit Oy:n toimitusjohtaja Jukka Koskinen.

Energiaköyhyys paneelikeskustelun osallistajat

Tapahtumassa paikalla oli yhteensä 11 ja live striimiä seurasi samanaikaisesti 18 henkeä. Tilaisuuden alustuspuheenvuoroista tehtiin Highway Savon Youtube kanavalle videot, joita on katsottu joulukuun loppuun mennessä 58 kertaa. Savon Sanomat, Varkauden lehti, Radio Sandels, Paikallislehti Sisä-Savo ja Sinun Savo tekivät aiheesta jutun.

Linkit:

- Energiaköyhyys alustuspuheenvuorot:
 - o Mari Martiskainen: <https://www.youtube.com/watch?v=T9Acu5n53wE&t=15s>

- o Johanna Kirkinen: <https://www.youtube.com/watch?v=HRXRAX5cqFU&t=30s>
- LUE juttu ”Energiaköyhyys ja mitä meidän pitäisi siitä ymmärtää Pohjois-Savossa” - keskustelutilaisuudesta 23.11.2022 Hiilineutraali Pohjois-Savo hankkeen sivulta: <https://hiilineutraalipohjoissavo.fi/energiamurros-tulee-toteuttaa-oikeudenmukaisesti/>

Verkostoituminen, vierailut ja tiedonkeruu

Loppuvuoden 2022 aikana projektipäällikkö Jaana Oikarinen on osallistunut mm. seuraaviin verkostoitumis- ja tiedonvälitystapahtumiin:

22.9. Pohjois-Savon energiasäästöviikon yhteissuunnittelu Kuopiossa

25.–26.9. Maaseutututkijatapaaminen: esitys maaseudun muutoskestävyydestä, energiaselvitysten esittely

28.9. Suomen kylien webinaari: Kylätalojen energiavinkit – hankkeen kommenttipuheenvuoro

29.9.–1.10. Maaseutugaala Kurikassa, tutustuminen biokaasun tuotantoon maatilalla, muovin kiertotalous Pramia Oy

28.10. Mansikan Leader-hankkeiden esittely Tervossa

1.11. Maatinki, Kuopio

1.11. Suonenjoen kaupungin HYTE suunnitelma avoin työpaja – ympäristö osana hyvinvointia

10.11. Leaderin ekotreffit

Yhteistyöpalaverit: Nuoret mukaan hanke, Hiilineutraali Pohjois-Savo, Biokipinä

HAASTEET

- Kasvatavat käyttökustannukset
- Remonttivelka ja tilojen sopivuus nykyaikaisiin vaatimuksiin
- Lämmitysratkaisut ja energiarjestelmät
- Kyläyhteisöjen toiminnan hiljuminen, uusien jäsenien mukaan saaminen
- Kyläyhteisöjen tietotalo ja muut resurssit

Haluammeko säilyttää vanhat rakennukset?

Kuinka kylätalojen käyttökustannukset saadaan katettua kestävästi?

RATKAISUT
YHTEISTYÖ – YHTEISÖLLISYYS – OSALLISUUS

Kunta – yritykset – yhdistykset – yksityiset – neljäs sektori?

verohelpotukset – tuet – lainat – varainkeruu – yritystoiminta – joukkorahoitus?

Kokoontumistiloilla on monia uusia käyttömahdollisuuksia

Yhteisöllisyys	Kestävä kehitys	Monipalvelukeskus
<ul style="list-style-type: none">• kulkupoli jättäviä ajoneuvoja• aivan toimivien vanhojen ajoneuvojen• vanhojen kulkuvälineiden• hupitallit, tilat, huonekalut, hirsivälineistö• yhteiskäyttö	<ul style="list-style-type: none">• yhteiskäyttö, yhteiskäyttö• kiertotalous, kierrätys• yhteiset tilat ja tilat• kiertotalous, kierrätys ja yhteiskäyttö• yhteiskäyttö	<ul style="list-style-type: none">• yhteiskäyttö• yhteiskäyttö• yhteiskäyttö• yhteiskäyttö• yhteiskäyttö

Sorsakosken Seurala 1930-luvulla

Kuva 1 Puheenvuoro Kylätalojen energiakriisi webinaarissa 28.10.2022

Webinaarit, koulutus, työpajat:

13.9. Kansainvälinen keskustelutilaisuus innovaatioista mansikantuotannossa

14.10. Vastuullisuus ja ekologisuus innovaatioiden kasvualustana

10.–11.11. Tulevaisuuden kestävä hyvinvointi Xamk

24.11. MUA foorumi

28.11. Webinaari: Maaseudun energiayhteisöt ja -ratkaisut

7.12. World Circular Economy Forum 2022

Viestintä ja media

- Hankkeen toimista ja tuloksista on viestitty laajasti niin medialle kuin yhteistyökumppaneille ja -verkostoille. Foorumeita, joita käytetty muun muassa: Hiilineutraali Pohjois-Savo hankkeen verkkosivut, Maaseutuverkosto, kuntien omat kanavat, energiayrittäjäyys
- Vesannon kuntatiedotteeseen tehtiin energiansäästöä yhden sivun juttu
- Tietoa kunta-alan energiatehokkuussopimuksesta on levitetty kaikkiin hankealueen kuntiin olemalla suoraan yhteydessä kuntien viranomaisiin ja päättäjiin

Hankkeen toimista media teki juttuja seuraavasti:

			Levikki
23.8.2022	Paikallislehti Sisä-Savo	Energiansäästö	14000
1.9.2022	Warkauden lehti	Energiansäästö	7700
6.9.2022	Yle Kuopio radio	Energiansäästö	50 000
13.9.2022	Paikallislehti Sisä-Savo	Energiansäästö	14000
18.10.2022	Paikallislehti Sisä-Savo	Energiansäästö	14000
26.11.2022	Savon Sanomat	Energiaköyhyys	34738
26.11.2022	Warkauden lehti	Energiaköyhyys	7700
21.11.2022	Radio Sandels	Energiaköyhyys	31000
29.11.2022	Paikallislehti Sisä-Savo	Energiaköyhyys	14000
30.11.2022	Sinun Savo	Energiaköyhyys	ei tiedossa
13.11.2022	Warkauden lehti	Energiomavaraisuus opinnäytetyö	7700

4.2.2 Aikataulu

Hankkeen alkuperäinen toteutusaika on 1.3.2021 – 31.12.2022. Hankkeen toteutus on kesken, johtuen henkilöstömuutoksista ja vajaasta resurssista 1.4.2021 – 31.3.2022. Muutospäätöksellä (17.11.2022) hankkeelle myönnettiin vuoden jatkoaika, eli toteutusaikaa jatketaan 31.12.2023 saakka.

Joulukuun 2022 loppuun mennessä hankesuunnitelma on edennyt niiltä osin suunnitellusti. Hankkeen projektipäällikkönä on toiminut Jaana Oikarinen.

4.2.3 Resurssit

4.2.4 Toteutuksen organisaatio

Hanketta on toteuttanut kaudella 1.8. – 31.12.2022 projektipäällikkö, Jaana Oikarinen 100 % työajalla.

4.2.5 Kustannukset ja rahoitus

Hankkeen hyväksytty rahoitus on yhteensä 156 000,00 euroa alla esitetyn rahoitussuunnitelman mukaisesti.

Haettava tuki / avustus 156 000,00 €

EU-osuus 65 520,00 €

Valtio 90 480,00 €

Hyväksytty yht.: 156 000,00 €

4.2.6 Raportointi ja seuranta

Järjestetyistä tilaisuuksista ja tapahtumista on kerätty osallistujamäärät osallistujalistaan sekä avoimista tilaisuuksista arviot.

Seurantatietoja hankkeen viestinnästä on saatu sosiaalisen median kävijätiedoista sekä paikallismedioiden julkaisemista jutuista.

4.2.7. Toteutusolelut ja riskit

Vuoden 2022 aikana pyrittiin toteuttamaan kyläruokamalliin ja yhteisölliseen viljelyyn toimintaa alueelle, mutta yhteistyökumppaneita tai toimijoita ei löytynyt edelleenkään.

Keskustelutilaisuus energiaköyhyydestä ei kerännyt niin paljon kuulijoita ja keskustelijoita kuin toivottiin mutta palautetta aiheen nostamisen tärkeydestä saatiin Työ- ja elinkeinoministeriötä myöten.

4.3 Yhteistyökumppanit

Yhteistyötä on tehty

- alueen kunnat ja koulut
- Alueellinen energianeuvonta
- Pohjois-Savon kylät ry, Suomen kylät ry
- Pohjois-Savon ELY, Hiilineutraali Pohjois-Savo-hanke
- Hiilineutraali Pohjois-Savo verkosto
- Ekokumppanit Oy
- Savonia AMK
- Suonenjoen Omakotiyhdistys ry
- Maaseutupolitiikan verkostohanke Kestävän kehityksen viikko
- MUA

4.4 Tuotokset ja vaikutukset

Kaudella 8–12 / 2022 pahenevan energiakriisin seurauksena hankkeessa keskityttiin energiatehokkuus ja -säästö teemoihin syksyn mittaan. Vaikka energianeuvonnalle on selvästi tarvetta, alueellisen energianeuvonnan mukaan, hankkeen järjestämällä neuvontapisteillä ja tilaisuuksissa ei ollut kovinkaan paljon kävijöitä. Kuitenkin median avulla hyviä käytänteitä saatiin levitettyä laajemmalle hankealueella ja hyödyllistä tietoa kotitalouksille.

Savonia AMK:n opiskelijoiden tekemä energiaomavaraisuus selvitys pelto- ja metsäbiomassojen osalta edistää alueen mahdollisuuksia energiaomavaraisuuteen. Kerätyn tiedon avulla päättäjät, viranomaiset, metsien omistajat ja maatilalliset saivat tietoa alueen mahdollisuuksista.

Alkukaudella 1–7/2022 tehdyistä energiaselvityksistä yhteisessä käytössä oleviin tiloihin tuli kyselyjä myös alueen ulkopuolelta Mänttä-Vilppulan kyläyhdistyksestä, joille tietoa ja kokemuksia hankkeen selvityksistä jaettiin. Sorsakosken kyläyhdistys on energiaselvityksen myötä hakenut rahoitusta maalämpöön siirtymiseen öljylämmityksestä.

Hankkeen aloitteesta Kestävän kehityksen viikko saatiin lanseerattua myös Pohjois-Savon alueelle ja Pohjois-Savon kylät ry otti kampanjan koordinoitavakseen vuonna 2022.

5. Esitykset jatkotoimenpiteiksi

Hanketta jatketaan hankesuunnitelman mukaisesti. Keväällä 2023 hanke jatkuu jatkohakemuksen mukaisesti. Keväällä kyläruokamalli teemaa pyritään edistämään koulutuksen ja opastuksen keinoin.

Ajankohtaista tietoa uusiutuvista ja hajautetuista energiasysteemeistä levitetään alueella edelleen ja energiatehokkuus sekä -säästötoimia pyritään edistämään yhteistyössä kumppaneiden kanssa. Järjestetään opintomatka kohteeseen, jossa energiaomavaraisuutta on toteutettu.

Resurssiviisautta pyritään edistämään mm. tuomalla esiin vastuullisuutta tapahtumajärjestämiseen, jatkamalla romunkeräystä ja mahdollisia työpajoja kyliin.

Ilmastotekoja ja -vaikuttamista tuodaan esille eduskuntavaalien yhteydessä ja nuorten parissa.

6. Allekirjoittajat ja päiväys

4.1.2023 Jaana Oikarinen